

Ηπειρώτες Εθνικοί Ευεργέτες: Ένα Μοναδικό Φαινόμενο Φιλαλληλίας

Μ. Παπαευσταθίου-Τσάγκα, Σχολική Σύμβουλος Φιλολόγων
Δρ. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Περίληψη

Η ευεργεσία, η ευγενέστερη εκδήλωση της ζωής του ανθρώπου, συνίσταται στο ενδιαφέρον έως και την προσωπική ανάλωση του δωρητή για την προκοπή και την ευδαιμονία του ευεργετούμενου, ο οποίος βρίσκεται σε δεινή θέση.

Η εισήγηση εστιάζει στην Ηπειρωτική Ευποία και στη σύνδεσή της με το πρόσωπο του Νέου Ελληνισμού. Αποπειράται να δώσει απαντήσεις στα ερωτήματα: Τι είναι ευεργεσία; Ποιοι είναι οι Εθνικοί Ευεργέτες; Ποιος είναι ο σκοπός της Ευεργεσίας τους; Γιατί η Ήπειρος ονομάζεται «εύανδρος»; Πώς η Ήπειρος, η άγονη και ορεινή, ανέδειξε πλήθος Εθνικών Ευεργετών; Ποια τα ευεργετήματα των γενναϊόδωρων αυτών ανδρών στα Γιάννινα, στην Αθήνα και σε άλλες πόλεις; Μπορούν οι μορφές τους να εμπνεύσουν τις κουρασμένες καρδιές μας και να μπολιάσουν τις αξίες μας σήμερα; Τι συνιστά το φαινόμενο των Ηπειρωτών Ευεργετών και πώς αυτό συνδέεται με την ολοκληρωμένη ανάπτυξη της Ηπείρου;

Ερευνώντας την περίπτωση των Εθνικών Ευεργετών θα μπορούσαμε να πούμε ότι πρόκειται για «μεταποίηση» των πρωτογενών ελλειμματικών υλικών σε υπερπροσφορά υψηλού τεχνολογικού και πνευματικού πολιτισμού με τον τρόπο τη υπέρβασης, της υπεραναπλήρωσης, της φιλαλληλίας.

Οι Εθνικοί Ευεργέτες έδρασαν τον 17^ο, 18^ο και 19^ο αιώνα. Οι περιοχές του εξωτερικού που έζησαν ήταν η Βενετία κι άλλες Ενετοκρατούμενες πόλεις, η Μολδοβλαχία, η Ν. Ρωσία, η Κωνσταντινούπολη, η Μ. Ασία και η Αίγυπτος. Ο ηπειρώτης Ευεργέτης ήλθε αρωγός του συνόλου του έθνους στις κρίσιμες στιγμές του. «Αι Αθήναι χρεωστούν το άριστον και ωφελιμότατον αυτών κόσμον εις την Ήπειρον». Ενδεικτικά αναφέρουμε: Την ίδρυση του Σταδίου –«Καλλιμάρμαρο»- από τον Γεώργιο Αβέρωφ εκ Μετσόβου, της Ακαδημίας και του Αστεροσκοπείου από τον Γεώργιο και Σίμο Σίνα, του Πολυτεχνείου από τους Γ. Αβέρωφ, Μιχαήλ Τσοσίτσα και Νικόλαο Στουρνάρη. Μετσοβιτών δημιουργήματα είναι και το Ωδείο Αθηνών και το Αρχαιολογικό Μουσείο (της Ελένης Τσοσίτσα), όπως και το κτίριο των φυλακών Αβέρωφ, το θωρηκτό Αβέρωφ, η στρατιωτική σχολή Ευελπίδων και το Εφηβείο. Ο Ιωάννης Δομπόλης όρισε με διαθήκη του να διαθέσει η Ελληνική Κυβέρνηση το κληροδότημά του για την ίδρυση Πανεπιστημίου στην Αθήνα με την επωνυμία «Καποδιστριακόν». Ο Κωνσταντίνος Ζάππας φροντίζει για τη δημιουργία του κτηρίου των Ολυμπιακών εκθέσεων στο πλαίσιο της επανίδρυσης των Ολυμπιακών Αγώνων –όνειρο ζωής του Ευαγγέλη Ζάππα -το γνωστό Ζάππειο. Η Ριζάρειος Σχολή, το Ορφανοτροφείο Χατζηκώστα, το Αρσάκειο Παρθεναγωγείο, η Γεννάδειος Βιβλιοθήκη, το Μπάγκειον, το Ζάππειο Παρθεναγωγείο, η Καπλάνειος Σχολή, η Ζωσιμαία Σχολή... και πολλά ακόμη κτήρια είναι έργα των Ηπειρωτών ευεργετών, των οποίων κύριο μέλημα ήταν η Παιδεία και αναγέννηση του Νέου Ελληνισμού.

Δεν μπορεί να αγνοηθεί η παράμετρος της τοπικής ιστορίας και του πολιτισμού, στην οποία περιλαμβάνεται η πολυδιάστατη δράση των Ηπειρωτών Εθνικών Ευεργετών -με τα ευεργετήματά τους και την ώθησή τους για την ανάπτυξη της Τεχνολογίας και της Παιδείας- στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη της πατρίδας μας και ιδιαίτερος των άγονων και ορεινών περιοχών της Ηπείρου. Με παρουσία τους, είτε είναι αναγνωρίσιμη, είτε την προσπερνούμε ως αυτονόητη, στοιχειοθετείται αυτό που ονομάζουμε άυλη πολιτιστική κληρονομιά, η

διαφύλαξη, αξιοποίηση και διάδοση της οποίας μπορεί να αποτελεί στόχο, εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και φορέων όλων των βαθμίδων.

Το μεγάλο πλήθος των ευεργετημάτων, το ύψος των χρηματικών ποσών, το ασύλληπτο μέγεθος της γενναιοδωρίας και της μεγαθυμίας με ταυτόχρονη τη δράση πολλών χαρισματικών προσώπων σε διαφορετικά μήκη και πλάτη, σε μια θαυμαστή συγκυρία που εκπλήσσει, με εμφανή θαυμαστά αποτελέσματα, τα οποία δεν έχουν το ανάλογό τους, αν συνεκτιμηθούν σε όλες τις συνιστώσες τους, συνθέτουν το φαινόμενο των Εθνικών Ευεργετών.

Η ευποιΐα ύφαινε πάντα μια από τις πιο πολύτιμες πτυχές της ζωής του ανθρώπου. Συνίσταται στο ενδιαφέρον έως και την προσωπική ανάλωση του δωρητή με πνεύμα αγαπητικής αυτοπροσφοράς για την προκοπή και την ευδαιμονία του ευεργετούμενου, ο οποίος βρίσκεται σε δεινή θέση. Έχει ως κίνητρό της την αγάπη και τη φιλοτιμία. Την υπαγορεύει το πνεύμα της φιλαλληλίας και είναι σύμφωνη με την προτροπή του Απ. Παύλου «μηδείς το εαυτού ζητείτω, αλλά το του ετέρου έκαστος»¹.

Σε τέτοια δεινή κατάσταση μπορούν να περιέλθουν άτομα και έθνη. Και η Ελλάδα, δυστυχής, είχε περιέλθει στην εσχάτη μορφή εξαθλίωσης και εξαχρείωσης κατά τη περίοδο της Τουρκοκρατίας. Μοναδική της παρηγοριά η διήγηση των περασμένων μεγαλείων, που έφερναν δάκρυα στα μάτια, και το φως της εκκλησίας που αναπτέρωνε τη χαρά. Η σκλαβιά του Τούρκου δυνάστη στεκόταν σαν βρόγχος στο στήθος. Και η ανάγκη της ελευθερίας άλλους οδήγησε στα βουνά και άλλους στα ξένα. Οι πρώτοι, έγιναν Κλέφτες και αμύνθηκαν με το καριοφίλι. Οι δεύτεροι, εργάστηκαν με όλες τους τις δυνάμεις και ... «επιτέθηκαν» με το χρήμα.

Αυτοί είναι οι Ηπειρώτες Εθνικοί Ευεργέτες. Έδρασαν τον 17^ο, 18^ο και 19^ο αιώνα. Οι περιοχές του εξωτερικού που έζησαν ήταν αρχικά η Βενετία κι άλλες Ενετοκρατούμενες πόλεις και στη συνέχεια η Μολδοβλαχία, η Ν. Ρωσία, η Κωνσταντινούπολη, η Μ. Ασία και η Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου². Άνθρωποι απλοί, εργατικοί και ευφυείς, απέθεσαν στ' απλωμένα χέρια της Ελλάδας ό, τι απέκτησαν με τον τίμιο μόχθο τους. Κι εκείνη με ευγνωμοσύνη τους χάρισε τον επίζηλο τίτλο των Εθνικών Ευεργετών.

Ο πλούτος των ευεργετών αυξανόταν ως αποτέλεσμα του ιερού μόχθου που ήταν ταγμένος στο σκοπό της Πατρίδος: Να τη δουν ελεύθερη, αλλά και σε γερά θεμέλια στηριγμένη. Ελεύθερη από τους κατακτητές, να ανακτά την παλιά της δόξα, το αρχαίο κάλλος της, οικοδομώντας το νέο της πρόσωπο πάνω στη σοφία των Αρχαίων προγόνων με την ορθόδοξη προοπτική³. Έτσι μεγάλωσαν οι ίδιοι, ιδιαίτερα οι Ηπειρώτες ευεργέτες, έτσι ονειρεύονταν να ανατραφούν και τα νέα Ελληνόπουλα.

Ακούμε συχνά ότι η Ήπειρος έχει ομορφύνει την Αθήνα με τα αρχιτεκτονικά της αριστουργήματα – δωρεές των ευεργετών. Θα λέγαμε, παραφράζοντας το: «πάσαν την Ελλάδαν πεπαίδευκεν», φράση αφορώσα τον Όμηρο, πως η Ήπειρος, χωρίς να είναι υπερβολή, και «πεπαίδευκεν» την Ελλάδα και «εκάλλυνεν» αυτήν.

Η ξενιτεία των Ηπειρωτών γινόταν πάντα με σκοπό όχι μόνο την οικογενειακή προκοπή, αλλά και την εθνική, ίσως προπάντων αυτή, όπως αποδεικνύεται από τις προθέσεις των δωρητών, αλλά και από τα αποτελέσματα, δηλαδή τα έργα τους⁴.

Αυτή η από αρχαιοτάτων χρόνων φιλογένεια της Ηπειρωτικής ευποιΐας κατέλειπε την προσωνομία «εύανδρος» για την κακοτράχαλη, πλην ευλογημένη ιδιαίτερη πατρίδα μας. Είναι δότεира χώρα, η Παμ-βώτιδα, όπως θα ονομάζαμε όλη την ευρύτερη περιφέρεια, αν θέλαμε να επεκτείνουμε σημειολογικά την επωνυμία της λίμνης των Ιωαννίνων.

Αλλά, γιατί η Ήπειρος, η άγωνα και ορεινή, ανέδειξε πλήθος εθνικών ευεργετών; Ίσως την εξήγηση του φαινομένου αυτού θα τη βρούμε στην ακλόνητη προσήλωσή του Ηπειρώτη

στις θρησκευτικές και εθνικές παραδόσεις και στη βαθιά πίστη του στο θεσμό της οικογένειας⁵. Οι ισχυροί οικογενειακοί δεσμοί και η βαθιά πίστη της άδοξης ηπειρωτικής ψυχής ενισχύονταν από την βιωματική σχέση τους με την εκκλησία. Η ηπειρώτισσα μάνα είναι εκείνη που γέννησε Ευεργέτες. Ταγμένη από τη μοίρα στο διπλό ρόλο του άνδρα και της γυναίκας, κυβέρνησε το σπιτικό της με σύνεση και γαλούχησε τα παιδιά της με αρετές διαχρονικής αξίας: την τιμιότητα, την εργατικότητα, τη φιλομάθεια, την ολιγάρκεια, τη φιλανθρωπία, τη φιλοπατρία⁶.

Στο πλαίσιο του Συνεδρίου για τη ανάπτυξη των ορεινού περιβάλλοντος ας δούμε ποια θέση μπορεί να έχουν οι Ηπειρώτες Ευεργέτες.

Νομίζουμε πως δεν μπορεί να αγνοηθεί η παράμετρος της τοπικής ιστορίας και του πολιτισμού, στην οποία περιλαμβάνεται η πολυδιάστατη δράση των Ηπειρωτών Εθνικών Ευεργετών -με τα ευεργετήματά τους και η συμβολή τους στην άνθηση της Τεχνολογίας και της Παιδείας- στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη της πατρίδας μας και ιδιαίτερος των άγονων και ορεινών περιοχών της Ηπείρου.

Ερευνώντας την περίπτωση των Εθνικών Ευεργετών θα μπορούσαμε να πούμε ότι συνιστά μια «μεταποίηση» των πρωτογενών ελλειμματικών υλικών σε υπερπροσφορά υψηλού τεχνολογικού και πνευματικού πολιτισμού με τον τρόπο της υπέρβασης, της υπεραναπλήρωσης, της φιλαλληλίας. Όλοι αυτοί οι αγαθοί άνδρες *εξεμέτρησαν το ζην εν ποιούντες* σεβόμενοι Θεό και ανθρώπους, αγαπώντας μέχρι λατρείας και θυσιαζόμενοι μετ' αυταπαρνήσεως.

Με την παρουσία τους, είτε είναι αναγνωρίσιμη, είτε την προσπερνούμε ως αυτονόητη ή και αγνοώντας την, στοιχειοθετείται αυτό που ονομάζουμε άυλη πολιτιστική κληρονομιά, η διαφύλαξη, αξιοποίηση και διάδοση της οποίας μπορεί να αποτελεί στόχο εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και φορέων όλων των βαθμίδων.

Ανακαλούμε στη μνήμη μας όλους αυτούς τους επιφανείς άνδρες που εργάστηκαν με την προσδοκία της ελευθερίας και της δικής τους ιδιαίτερης πατρίδας αλλά και για την ευημερία της εις το διηνεκές... Είναι συγκινητική η ανιδιοτελής προσφορά τους στη μητέρα Ελλάδα. Ο Τύπος της εποχής στα πανηγυρικά πρωτοσέλιδα των πρώτων ημερών μετά την απελευθέρωση, δεν παρέλειπε να συνδέσει τα Γιάννινα της ευποιίας με την οφειλή της Νοτίου Ελλάδος, και ιδιαίτερα της Αθήνας, στην Ήπειρο⁷.

Στον περιορισμένο χρόνο της εισηγήσεώς μας θα αναφερθούμε με συντομία στην αδελφότητα των **Ζωσιμάδων⁸ ως μελέτη περίπτωσης...** Παραπλήσιος, εξάλλου, είναι ο βίος και ο τρόπος σκέψης και δράσης όλων. Έχει ειπωθεί, άλλωστε, ότι *«Οι Ζωσιμάδες είναι οι ήλιοι της ευεργεσίας, οι δε λοιποί ευεργέται είναι οι πλανήτες των και οι δορυφόροι των πλανητών των⁹»*.

Ας δούμε μερικά στοιχεία της ζωής και της δράσης τους.

Εννιά στον αριθμό, πέντε αγόρια και τέσσερα κορίτσια, από τα Γραμμενοχώρια, κατέφυγαν στη Νίζνα της Ρωσίας και ασχολήθηκαν με το εμπόριο, εκεί και στο Λιβόρνο της Ιταλίας. Και ο πλούτος τους, σαν ευλογημένος, αύξανε και εξέπληττε. Και εκείνοι δεν ξιπάστηκαν. Ακριβώς επειδή ο προσανατολισμός τους ενσυνείδητα στόχευε σε Θεό και Πατρίδα έταξαν σκοπό της ζωής τους την ωφέλεια της Ελλάδος με τίμημα τη δική τους ασκητική ζωή. Προτίμησαν, όπως και ο Ζώης Καπλάνης, το μετόχι της μονής Ιβήρων στη Μόσχα, από τα πλούσια οικήματα, στα οποία είχαν όλη τη δυνατότητα να κατοικούν, και επέλεξαν τη ζωή του εργένη θυσιάζοντας τις χαρές της οικογενειακής ζωής, στην οποία είχαν όλες τις δυνάμεις να αναπτυχθούν.

Χιλιάδες ρωσικά ρούβλια έφταναν στα Γιάννινα και κάλυπταν όλες τις ανάγκες: προικίζονταν ορφανά ή φτωχά κορίτσια, περιμαζεύονταν εγκαταλελειμμένα παιδιά, τρόφιμα και ρούχα μοιράζονταν τα Χριστούγεννα και το Πάσχα σε όλους τους φτωχούς και φυλακισμένους της πόλης, ανεξαρτήτως θρησκευματος, σε Χριστιανούς, Εβραίους και Μωαμεθανούς. Από τα χρήματα που κάθε χρόνο η αδελφότητα των Ζωσιμάδων έστελνε στα

Γιάννινα, πληρώνονταν οι γιατροί της πόλης να επισκέπτονται δωρεάν τους άρρωστους φτωχούς¹⁰.

Ήταν τέτοια η έκταση της φιλανθρωπίας τους, που οι Γιαννιώτες αντί για το όνομά τους, έλεγαν «οι αγιασμένοι».

Η προσοχή τους στράφηκε, όπως και όλων των ευεργετών προς τα Γράμματα. Άλλωστε τα Γιάννινα πρωτοστατούσαν στα γράμματα. Τα Γιάννινα μαζί με την Μοσχόπολη και την Κωνσταντινούπολη έπλασαν την ιδεολογία της μετατροπής του Γένους σε Έθνος. Ήταν κέντρο του Νεοελληνικού διαφωτισμού και την εθνικής αυτογνωσίας.

Οι Ζωσιμάδες ανέλαβαν να συντηρήσουν τα δύο σχολεία των Ιωαννίνων (Σχολή Γκιούμα και Μαρουτσαία Σχολή), ώστε να συνεχίσουν να λειτουργούν ύστερα από την πτώχευση της Τράπεζας της Βενετίας στην οποία ήταν κατατεθειμένες δωρεές Ελλήνων, οι οποίοι τα φρόντιζαν ως τότε¹¹.

Κατανόησαν τη μεγάλη σημασία που έχει για το Γένος η Παιδεία και βοήθησαν με μεγάλα χρηματικά ποσά τον Αδαμάντιο Κοραή να εκδώσει τους αρχαίους Έλληνες συγγραφείς. Ίδρυσαν τη Ζωσιμαία Σχολή το 1828, που διαιωνίζει το όνομά τους και λαμπρύνει την πόλη των Ιωαννίνων¹².

Όλοι οι ευεργέτες προίκισαν τα Γιάννινα και άλλα μέρη της πατρίδος μας με γενναία κληροδοτήματα, αλλά και τις πόλεις του εξωτερικού στις οποίες έζησαν. Ενδεικτικά αναφέρουμε την κατασκευή της γέφυρας που ενώνει την Βούδα με την Πέστη και τους σιδηροδρόμους της Αυστροουγγαρίας, έργα που χρηματοδοτήθηκαν από τον Γεώργιο και Σίμωνα Σίνα¹³.

Ο μελετητής μπορεί να εστιάσει στα ευεργετήματα με τα οποία ανακουφίστηκαν ενδεείς, ιδρύθηκαν νοσοκομεία, πτωχοκομεία, ναοί, γηροκομεία, εκθετοτροφεία, προικίστηκαν φτωχά κορίτσια, βγήκαν άνθρωποι από τις φυλακές που κρατούνταν χρόνια για χρέη στους Τούρκους, εξαγοράστηκαν Έλληνες αιχμάλωτοι (Χιώτες, Μεσολογγίτες και Πελοποννήσιοι) από τα σκλαβοπάζαρα της Ανατολής και έγινε κάθε δυνατή αγαθοεργία, ώστε να γράφεται επίσημα ότι «πάσα φανταστή περίθαλψις δεν εξαντλεί την ακένωτον πηγή της γενναιοδωρίας των φιλοπάτριδων εκείνων διαθετών»¹⁴.

Ήταν όλοι τους φιλοπάτριδες και φιλόμουσοι¹⁵. Ίδρυσαν σχολεία στις πόλεις καταγωγής τους, οι περισσότεροι, ή ενίσχυσαν Ελληνικές Σχολές σε όλες τις πόλεις- κέντρα της Παιδείας, δημιούργησαν βιβλιοθήκες, εργαστήρια φυσικής και χημείας, πλήρωσαν σοφούς και πεπειραμένους δασκάλους, έδωσαν υποτροφίες για σπουδές στο εξωτερικό, ανέλαβαν τα έξοδα εκδόσεως αρχαίων ελληνικών και εκκλησιαστικών συγγραμμάτων... Δρούσαν σαν υπουργοί μάλλον ... σαν λειτουργοί της Παιδείας, άνευ χαρτοφυλακίου, αλλά μετά λόγου γνώσεως και ζήλου!

Δικαιολογημένα γράφτηκε ότι «αι Αθήναι χρεωστούν το άριστον και ωφελιμότατον αυτών κόσμον εις την Ήπειρον»¹⁶. Ενδεικτικά αναφέρουμε:

Την ίδρυση του **Σταδίου** -το «Καλλιμάρμαρο»-από τον Γεώργιο Αβέρωφ εκ Μετσόβου, της **Ακαδημίας** και του **Αστεροσκοπείου** από τον Γεώργιο και Σίμο Σίνα, του **Πολυτεχνείου** από τους Γεώργιο Αβέρωφ, Μιχαήλ Τοσίτσα και Νικόλαο Στουρνάρη. Μετσοβιτών δημιούργημα είναι και το **Ωδείο** Αθηνών και το **Αρχαιολογικό Μουσείο** (της Ελένης Τοσίτσα), όπως και το κτίριο των **φυλακών Αβέρωφ**, το θωρηκτό **Αβέρωφ**, η στρατιωτική σχολή **Ευελπίδων** και το **Εφηβείο**¹⁷.

Ο Γιαννιώτης Ιωάννης Δομπόλης¹⁸, με καταγωγή από το Δεσποτικό Ιωαννίνων, όρισε με διαθήκη του να διαθέσει η Ελληνική Κυβέρνηση το κληροδοτήμά του για την ίδρυση Πανεπιστημίου στην Αθήνα με την επωνυμία «**Καποδιστριακόν**», προς τιμή του μεγάλου ανδρός και φίλου του Ιωάννη Καποδίστρια.

Ο Κωνσταντίνος Ζάππας εκτελεστής της διαθήκης του Ευάγγελου Ζάππα από το Λάμποβο της Β. Ηπείρου, φροντίζει για τη δημιουργία του κτηρίου των Ολυμπιακών

εκθέσεων στο πλαίσιο της επανίδρυσης των Ολυμπιακών Αγώνων -όνειρο ζωής του Ευαγγέλη - το γνωστό **Ζάππειο**¹⁹.

Ο ίδιος ιδρύει το **Ζάππειο Παρθεναγωγείο** στην Κωνσταντινούπολη, Ανδριανούπολη, Αθήνα και Λάμποβο, με την προτροπή στους διδάσκοντες να πλάσουν γυναίκες που θα είναι πάνω απ' όλα «γενναίες, απλές και πατριώτισσες».

Ο Ευαγγέλης Ζάππας, πριν ξενιτευτεί, είχε λάβει ενεργό μέρος στον Αγώνα του 1821 κοντά στο Μάρκο Μπότσαρη²⁰ και τον Μακρυγιάννη .

Στη χορεία των Βορειοηπειρωτών Ευεργετών ανήκει και ο Χρηστάκης Ζωγράφος από το Κεσοράτι Αργυροκάστρου, ο οποίος αναδείχθηκε μεγάλος τραπεζίτης στην Κωνσταντινούπολη και ιδρυτής των **Ζωγραφείων Ιδρυμάτων**²¹ .

Η Κορυτσά πρόσφερε τον Ιωάννη Μπάγκα²², από την περιουσία του οποίου χτίστηκε το Μέγαρο Μεγάλου Αλεξάνδρου (Πλατεία Ομονοίας), το **Μπάγκειον**, κοινωφελή έργα και κληροδοτήματα, για τα οποία όρισε ως αποδέκτη του δωρητηρίου συμβολαίου του τον Χαρίλαο Τρικούπη.

Η **Ριζάρειος Σχολή**, όνειρο ζωής του Μάνθου Ριζάρη από το Μονοδένδρι πραγματώνεται από τον αδελφό του Γεώργιο «για να μεταδίδονται στους μαθητές τα ελληνοχριστιανικά ιδεώδη και να μορφώνεται ο κλήρος»²³. Ο πρώτος διευθυντής της Ριζαρείου ήταν, ως γνωστόν, ο Άγιος Νεκτάριος.

Το **Ορφανοτροφείο Χατζηκώστα** στην Αθήνα από τον Γεώργιο Χατζηκώστα²⁴, πατέρα οκτώ παιδιών, όπως και το ομώνυμο Νοσοκομείο στην πόλη των Ιωαννίνων και στο Μεσολόγγι.

Το **Ορφανοτροφείο Γεωργίου Σταύρου** στα Γιάννινα έργο του μεγάλου Ευεργέτη, καλαισθητο κτήριο στο οποίο σήμερα στεγάζει την Περιφερειακή Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ηπείρου και τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση Ιωαννίνων. Ίδρυσε το πρώτο πιστωτικό ίδρυμα της χώρας και το διοίκησε επί 27 έτη. Είναι αυτός, που μαζί με το Ζώη Καπλάνη και τους Ζωσιμάδες έβαλε το κεφάλαιο για τη δημιουργία της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος²⁵.

Ο Απόστολος Αρσάκης καταπνίγει το συναίσθημα προς την στενότερη πατρίδα του μπροστά στο γενικό εθνικό καλό παραχωρώντας στην «Φιλεκπαιδευτική Εταιρεία» την ευθύνη της ίδρυσης του **Αρσακείου Παρθεναγωγείου** στην Αθήνα, με τη μια και μόνη ευχή: *«το μικρόν χωρίον της καταγωγής του, η Χοταχόβα να κατασταθεί μίαν ημέραν μουσοτροφείον*²⁶.

Ο Ζώης Καπλάνης το μικρό ορφανό από το Γραμμένο²⁷, που πουλούσε ξύλα με το γαϊδουράκι στα Γιάννινα για να ζήσει, με τη βοήθεια του Παναγιώτη Χατζηνίκου γίνεται ο μεγαλέμπορος της Βλαχιάς και της Μόσχας και δεν ξεχνά τα άλλα Ελληνόπουλα που λαχταρούσαν σαν κι αυτόν να μορφωθούν. Ίδρύει στα 1798 την **Καπλάνειο Σχολή**²⁸ στα Γιάννινα και τη θέτει υπό τη διεύθυνση του Αθανάσιου Ψαλίδα²⁹.

Τα Δολιανά έδωσαν τον Ιωάννη Γεννάδιο³⁰, πρόεδρο της Ελλάδας στο Λονδίνο και σε άλλες πόλεις του εξωτερικού. Πάσχιζε για την αντιστροφή του ανθελληνικού κλίματος των Άγγλων. Δώρισε 30.000 τόμους σπάνιων βιβλίων για να διασωθεί η ελληνική πολιτισμική κληρονομιά και δημιούργησε τη **Γεννάδειο Βιβλιοθήκη** στην Αθήνα το 1926.

Ο Βασίλειος Μελάς, με τη δωρεά οικοπέδων 16 στρεμμάτων στο κέντρο της Αθήνας, συνέβαλε στην ίδρυση πολυάριθμων σχολείων και νηπιαγωγείων εκεί και σε πολλά μέρη εντός και εκτός Ελλάδος. Γνωστό το **μέγαρο Μελά**³¹.

Κοντά σ' αυτά τα ονόματα των ανδρών θα ήταν παράλειψη αν δεν αναφέραμε τουλάχιστον ονομαστικά και γυναίκες ευεργέτιδες³² των Ιωαννίνων: Βλάχα Μαρία, Γοργόλη Παρασκευή, Καστρισόγια Ελισάβετ, Παπάζογλου Αγγελική, (:μαζί με το σύζυγό της Αλέξιο είναι οι δωρητές του Σιναϊκού Μετοχίου Αγίας Αικατερίνης στα Γιάννινα και της Παπαζογλείου Υφαντικής Σχολής), Τοσίτσα Ελένη, Ζωγράφου Ελένη, Ζώτου Αγγελική, Γεροκοστοπούλου Σεβαστή, Κόνη Ειρήνη, Χατζή Στεφανία, Βίμπλη Βιολέτα, Δαγκλή

Βασιλική, Καλούδη Νίκη, Μολυβάδα Πολυξένη, Πασχίδη Έλλη, Τζαβέλλα Ισμήνη, Χατζή Αικατερίνη, Σαλαμάγκα Ηλέκτρα, Τζωαννοπούλου Ευδοκία³³..., και τόσες άλλες.

Η ηπειρωτική ευποιία εμφανίζει διοικητικό πνεύμα αξιόλογο. Πολλοί Ευεργέτες, ασχέτως προς το κληροδοτούμενο ποσό, διαπνέονται από διαθέσεις νοικοκυροσύνης, οργανώσεως, προβλεπτικότητας. Συχνά παραβλέπουν την πικρία που τους ποτίζει η κακή διαχείριση και η παραγνώριση της βούλησής τους και ως μεγαλόκαρδοι επανέρχονται στο ιερό τάξιμό τους³⁴. Ακόμη, οι διαθήκες των γενναιόψυχων εκείνων υπήρξαν υπόδειγμα πηγαίου χριστιανικού βιώματος και ήθους³⁵.

Το μεγάλο πλήθος των ευεργετημάτων, το ύψος των χρηματικών ποσών, το ασύλληπτο μέγεθος της γενναιοδωρίας και της μεγαθυμίας με ταυτόχρονη τη δράση πολλών χαρισματικών προσώπων σε διαφορετικά μήκη και πλάτη, σε μια θαυμαστή συγκυρία που εκπλήσσει, με εμφανή θαυμαστά αποτελέσματα, τα οποία δεν έχουν το ανάλογό τους, αν συνεκτιμηθούν σε όλες τις συνιστώσεις τους, συνθέτουν το φαινόμενο των Εθνικών Ευεργετών.

Ο ηπειρώτης ευεργέτης ήλθε αρωγός του συνόλου του έθνους στις κρίσιμες στιγμές του. Οι άνθρωποι αυτοί πάντα είναι πολύ λίγοι. Είναι όμως μια θαυμαστή μαγιά, η οποία μπορεί να εμπνέει και να παραδειγματίζει, ιδιαίτερα στη σημερινή κοινωνία της παντοδύναμης τεχνοκρατίας, όπου πλήττεται κάθε ιδέα κοινωνικού χρέους και προσφοράς προς την πατρίδα.

Κάθε αναφορά σε εκείνους συνιστά ένα είδος *αντιπελάργησης*, έστω και λεκτικής. Επαναλαμβάνουμε φράση εκ του μνημοσύνου των Ζωσιμάδων στη Νίζνα, δια της πένας του Χρηστοβασίλη, που τη διέσωσε, αναγνωρίζοντας και εμείς πως ό,τι πράττουμε «είναι το πολοστημόριον της οφειλόμενης εκ μέρους ημών ευγνωμοσύνης προς τους μεγάλους τούτους εθνικούς ευεργέτας»³⁶. Το πρώτο αγαθό για τους εκλιπόντες είναι η εύφημος μνεία και, παράλληλα, ο σεβασμός των διαθηκών τους, η τήρηση της βουλήσεώς των και η χρηστή διαχείριση της περιουσίας τους.

Αυτών των σπάνιων ανθρώπων η ζωή και το έργο πρέπει να παρουσιάζονται πάντα με ανυποχώρητη υπομονή μπροστά στα μάτια ημών των Νεοελλήνων, και ιδιαίτερα των παιδιών και των νέων, που έχουν ακόμα τη δύναμη να θαυμάζουν και να αγανακτούν.

Αυτούς, περισσότερο από όλους, πρέπει να προβάλλουν τα βιβλία της Ιστορίας, και τέτοιες μορφές μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο ερευνητικών εργασιών στο Νέο Σχολείο. Η πολιτεία για να τιμήσει το έργο τους θα μπορούσε να αφιερώσει στα σχολικά βιβλία ειδικό κεφάλαιο, με εκτενή αναφορά στη ζωή και τη δράση τους, ώστε να λειτουργήσουν ως πρότυπα προς μίμηση για το ήθος και τη γνώση. Είναι μια σπουδή ως προς τα κίνητρα, τον τρόπο, τη δράση, τα αποτελέσματα. Για νέες εμπνεύσεις! Για εκκίνηση από τα δύσκολα, για επανάκαμψη στις κρυμμένες πτυχές της ορεινής και άγονης, μα εύφορης σε δυναμικό και νουν, ηπείρου χώρας. Εκείνοι με χρήματά τους σύμπηξαν μουσεία, οικήματα, εκκλησιές, γεφύρια επικοινωνίας.

Πώς μπορούν να εμπνεύσουν οι Ευεργέτες;

Πρώτα πρώτα ως προς τον τρόπο που στάθηκαν απέναντι τον τόπο τους. Αγαπώντας τον ανοίχτηκαν προς τα έξω για να τον αντικρίσουν ξανά με νέο βλέμμα και να τον ωφελήσουν. Η εξωστρέφειά τους ήταν κεντρομόλος. Με αυτήν ταιριάζουν τα χαρίσματα του θάρρους, της αποφασιστικότητας, της διορατικότητας, της προβλεπτικότητας της σοφίας, της οργανωτικότητας. Ο σχεδιασμός που έκαναν ήταν μακροχρόνιος και επίμονος και, οπωσδήποτε, επίπονος. Πολλά χρόνια διαβίωσης στις ξένες χώρες, κάποτε και ως το τέλος της ζωής τους με το βλέμμα στραμμένο στην Ελλάδα. Αν και τα μεγάλα και πασίγνωστα ευεργετήματα κοσμούν την Αθήνα, που έπρεπε να σταθεί στα πόδια της με τη σύσταση του Νεοελληνικού κράτους, ωστόσο σε όλες στις δωρεές την πρώτη θέση κατέχει η Ηπειρος, τα Γιάννενα, το Μέτσοβο, το Ζαγόρι, τα Γραμμενοχώρια, τα χωριά της Β. Ηπείρου. Ο Αρσάκης,

όπως προείπαμε, ονειρεύεται τη Χοταχόβα Μουσοτροφείο. Ο Χρηστάκης Ζωγράφος ιδρύει τα Ζωγράφεια Εκπαιδευτήρια σε πολλές περιοχές για να διαλύσει το σκοτάδι της αμάθειας. Τα ίδιο και ο Κωνσταντίνος Ζάππας, σε έναν ελληνισμό ακμάζοντα σε όλα τα Βαλκάνια, ώστε να ηχεί παράφωνη και παράταιρη η πρόσφατη σκόπιμη παραχάραξη ιστορίας και μνήμης.

Άγονος αλλά εύ-άνδρος η Ήπειρος. Θα βλέπαμε μια μετατόπιση του επιθέτου «εύφορος» σε χώρους άυλης σποράς με υλικά, απτά αποτελέσματα. Παρατηρούμε ακόμη ένα παράδειγμα, από την ελληνική ιστορία, αξιοποίησης του υπάρχοντος με χάραξη ρεαλιστικής οπτικής, αλλά με όραμα.

Οι άνδρες αυτοί δεν «πήραν των ομματιών τους» και δεν έριξαν μαύρη πέτρα πίσω τους. Εγκολλώθηκαν τον πόνο συλλογικά και ένιωσαν εκείνοι υπεύθυνοι για ό,τι γίνεται στον κόσμο, δρώντας στο πλαίσιο εκείνης της συλλογικότητας που εννοεί ο Σεφέρης όταν κάνει λόγο για «συμφωνημένα υπονοούμενα». Πλούτισαν για την Ελλάδα. Ήταν συντονισμένοι κάθε στιγμή με τα τεκταινόμενα και αυτό φαίνεται και στις επιστολές που αντάλλασσαν με τους προύχοντες των Ιωαννίνων και ιδιαιτέρως με τους διαχειριστές των «ελέων».

Αν εκτιμήσουμε συνολικά την προσφορά τους θα διαπιστώσουμε πως πρόκειται, κυριολεκτικά, για ατομική πρωτοβουλία με ισχύ Υπουργείου, ίσως και κράτους, όχι ως επιβολή απολυταρχική, αλλά ως θυσιαστική πάντα, καθώς εμφορούντο από την ευγενή ποιότητα της ταπεινής θέασης του «πρώτου» ως «εσχάτου». Αυτή είναι η ειδοποιός διαφορά μεταξύ του μεγιστάνα και του ευεργέτη, μεταξύ του πλουτοκράτη και του δωροεodότη. Τίποτε πιο αναξιοπρεπές και στερητικό της οφειλόμενης τιμής προς εκείνους, από την πιθανή σύνδεσή τους με σύγχρονους αλαζόνες κυρίαρχους.

Δεύτερο σημείο έμπνευσης θα αποτελούσαν τα κίνητρά τους, που ήταν ανιδιοτελή. Αυτοί οι μεγάθυμοι Έλληνες πόνεσαν πολύ και έγιναν ολοκαύτωμα για τους άλλους. Ενώ κατείχαν τα πάντα, μοναδική τους επιθυμία ήταν μόνο η μνημόνευσή τους σε δεήσεις για την ανάπαυση της ψυχής τους ενώπιον του «δικαιοκρίτου Θεού».

Και ως τρίτο υποδειγματικό σημείο υψώνεται η αποτελεσματικότητά τους, η οποία υπήρξε, εκπληκτική, απaráμιλλη. «*Φεύγει τ' αμελούμενον, αλωτόν δε το ζητούμενον*» έλεγαν οι Αρχαίοι.

Όταν έδινε εντολή ο Ζώης Καπλάνης να ιδρυθεί η Καπλάνειος Σχολή στα Γιάννινα με χρηματοδότηση των πάντων από εκείνον, ουσιαστικά έθετε ξανά σε λειτουργία την Παιδεία που είχε διακοπεί με το κλείσιμο της Μαρουτσαίας Σχολής, επειδή οι χορηγοί της δεν είχαν να πληρώσουν. Είναι ο ίδιος που στήριξε με τις δωρεές του το Ορφανοτροφείο της Μόσχας αποδεχόμενος σχετική παράκληση της Αικατερίνης της Ρωσίας. Ιδιωτική υπόθεση η Παιδεία και με το άνοιγμά της Σχολής εισάγεται η φιλοσοφική και επιστημονική γνώση, δια του Αθανασίου Ψαλίδα, και συνεχίζονται τα Γράμματα και ο Πολιτισμός στα Γιάννινα.

Σήμερα με κάποιον τρόπο πρέπει να παραδώσουμε τη σκυτάλη στα νέα παιδιά. Τι πρέπει να κάνουμε; Η αναγνώριση της πλούσιας ιστορίας είναι ένας ασφαλής οδηγός. Η έρευνα των πτυχών της που δεν είναι γνωστές, η ανάδειξή τους, η μύηση των νεοτέρων στη σημασία της και στην ενασχόληση μαθητών με τη βιοματική τοπική ιστορία μπορεί να αποτελεί στόχο της σύγχρονης επιστήμης, η οποία όλο και περισσότερο στρέφει το φακό της προς τα βιώματα και τις προφορικές μαρτυρίες. Εδώ ο τόπος είναι γεμάτος μνήμες, και η επεξεργασμένη μνήμη, η εμπειρία δέον όπως θησαυριστεί. Η Εγνατία οδός ενώνει τις πόλεις με τα χωριά, γεφυρώνει τα χάσματα και τις αποστάσεις και διευκολύνει την έρευνα και τη διάδοση της γνώσης.

Μια ακόμη πρόταση: Θα μπορούσε, η Πολιτεία, να ενστερνιστεί την ιδέα παλιού Γιαννιώτη -αιμνήστου πλέον- για δημιουργία Ινστιτούτου Εθνικών Ευεργετών σε αρχοντικό των Ιωαννίνων. Εμείς έχουμε προτείνει και το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων της οδού Δομπόλη, ως κατάλληλο πολυδύναμο χώρο. Είναι η οδός η φερώνυμος του Γιαννιώτη Εθνικού Ευεργέτη του Καποδιστριακού Πανεπιστημίου, όπως προείπαμε, ο οποίος δε θα χαίρεται

ουδόλως με την κατάσταση του κτιρίου πόλεως του παλιού Πανεπιστημίου. Και από κει πάνω, όλοι εκείνοι οι αγωνιστές της ζωής, θα το βλέπουν πιο καθαρά ότι η εγκατάλειψή του θυμίζει έλλειψη τιμής ή αδιαφορία;...

Η ανθρωπότητα θα επιζήσει αν γίνει πιο σωστή στην καρδιά. Πόσο θα στεναχωρούντο, αλήθεια, όλοι εκείνοι για τη σημερινή δεινή θέση της χώρας μας; Ίσως να μην έδιναν μόνο όλη τους την περιουσία, η οποία ασφαλώς και θα απάλειφε το περιβόητο χρέος, αλλά θα κατέθεταν κυρίως εκείνο το σπάνιο ήθος που θα μας θύμιζε το άλλο *Χρέος*, των *Ελεύθερων Πολιορκημένων* του Σολωμού, για να κρατηθούμε και εμείς ελεύθεροι...

Η σύγκριση του πνεύματός τους με το πνεύμα που επικρατεί σήμερα στον κόσμο θα πρέπει να μας κάνει υπερήφανους για κείνους. Αυτοί ύφαναν φιλοκαλικώς τη στολή της Ελλάδος. Ας μην επιτρέψουμε να σπλωθεί ούτε, το χειρότερο, να ξηλωθεί. Χθεσινοί πατέρες μας ήταν, ας τους αναζητήσουμε μέσα στο αίμα μας και ας ακούσουμε τη φωνή τους.

Παραπομπές

1. Αποστόλου Παύλου, Α΄ προς Κορινθίους Επιστολή, Γ΄, 24.
2. Αναστασίου Παπασταύρου, *Ηπειρώτες Εθνικοί Ευεργέτες, Ένα μοναδικό παγκόσμιο φαινόμενο*, έκδ. ΑΠΕΙΡΩΤΑΝ, Ιωάννινα 2009.
3. Ιωάννου Γ. Αλεξίου, *Εθνικοί Ευεργέται*, Αδελφότης Θεολόγων η «Ζωή», Αθήνα 1975, σσ.5-9
4. Κων. Στεργιόπουλου, *Το νόημα της Ηπειρωτικής Ευποιΐας*, έκδ. Συλλόγου Δημοδιδασκάλων Ιωαννίνων, Ιωάννινα 1959, σσ.10,14,16,17.
5. Βασίλη Κρασίτη, *Σύγχρονοι Ηπειρώτες Ευεργέτες (1913-1986)*, έκδ. Πνευματικού Συλλόγου «Οι Φίλοι του Σουλίου», Αθήνα, σσ. 26 -27.
6. Αθηνά Παπαχαρίση-Πάλλη, *Οι Εθνικοί Ευεργέτες της Ηπείρου και ειδικότερα της Βορείου Ηπείρου*, Ανάπτυξη από τα Πρακτικά Α΄ Πανελληνίου Επιστημονικού Συνεδρίου: «Βόρειος Ήπειρος-Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός» (Κόνιτσα, 22-24 Αυγούστου 1987), Αθήνα 1988, σσ.412.
7. Εφημερίδα *Μακεδονία*, 23 Φεβρουαρίου 1913, σ.1.
8. Στέφανου Μπέττη, *Οι Ζωσιμάδες και η συμβολή τους στη Νεοελληνική Αναγέννηση-Η Ζωή και το Έργο τους* (Βραβείο της Ακαδημίας Αθηνών), έκδ. Ζωσιμαίας Δημόσιας Κεντρικής Βιβλιοθήκης, Ιωάννινα 1990.
9. Γεωργίου Αθ. Οικονόμου, *140 Ευεργέτες της Μητροπολιτικής Επαρχίας Ιωαννίνων (1599-1949)*, Ιωάννινα 1994, σ. 5.
10. Ιωάννου Λαμπρίδου, *Ηπειρωτικά Αγαθοεργήματα*, έκδ. Ε.Η.Μ., Ιωάννινα 1981 και Σπύρου Εργολάβου, *Ηπειρωτικά Κληροδοτήματα*, έκδ. «Ήπειρος», Ιωάννινα 1998.
11. Σύνδεσμος Αποφοίτων Ζωσιμαίας Σχολής Ιωαννίνων «Οι Ζωσιμάδες», *Ηπειρώτες Έμποροι Ευεργέτες του Ελληνικού Έθνους και Συντελεστές της Προόδου της Ανθρωπότητας*, Ιωάννινα 2010.
12. Σύνδεσμος Αποφοίτων Ζωσιμαίας Σχολής Ιωαννίνων «*Μνήμη Ζωσιμαίας Σχολής Ιωαννίνων*», Ιωάννινα 2000.
13. Αναστασίου Παπασταύρου, *ό.π.*, τ. Β΄, σ. 397.
14. Σπ. Λάμπρος, *Νέος Ελληνομνήμων*, τόμος ΙΓ΄, σ. 316.
15. Εποπτεία Δημοτικής Εκπαιδεύσεως ή Ανώτερης Εκπαιδευτικής Περιφέρειας, *Ηπειρώτες Ευεργέτες και η προσφορά τους στα Δημοτικά Σχολεία Ιωαννίνων*, Αφιέρωμα στο έτος «Ελληνικής Παραδόσεως», Ιωάννινα 1980, σ. 2.
16. Σπ. Λάμπρου, *Περί των εν Αθήναις ιδρυμάτων*, *Νέος Ελληνομνήμων*, τ. ΙΓ΄, σ. 17.
17. *Τα Αθάνατα Έργα των Ηπειρωτών που ελάμπρυναν και αξιοποίησαν την πρωτεύουσα της Ελλάδος*, έκδ. «Ηπειρωτικής Φωνής», Αθήνα 1956.
18. Σύνδεσμος Αποφοίτων Ζωσιμαίας Σχολής Ιωαννίνων «Οι Ζωσιμάδες», *Ιωάννης Δομπόλης, Ηπειρώτης Εθνικός Ευεργέτης, Γενικός Ταμίας της Ελλάδος (Υπουργός Οικονομικών) στην κυβέρνηση Ι. Καποδίστρια, Ιδρυτής του Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών*, Ιωάννινα 2012.
19. Αναστασίου Παπασταύρου, *ό.π.*, τ. Β΄ σσ. 143-178.
20. Αναστασίου Παπασταύρου, *ό.π.*, τ. Β΄ σ. 146.
21. Αναστασίου Παπασταύρου, *ό.π.*, τ. Β΄ σ. 204.
22. Αναστασίου Παπασταύρου, *ό.π.*, τ. Β΄ σσ. 325-338.

23. Κωνσταντίνου Στεργιόπουλου, *ό.π.*, σ.17.
24. Αναστασίου Παπασταύρου, *ό.π.*, τ. Β' σσ. 533-552.
25. Αναστασίου Παπασταύρου, *ό.π.*, τ. Β' σσ. 423-448.
26. Κωνσταντίνου Στεργιόπουλου, *ό.π.*, σ.12.
27. Μαρούλα Παπαευσταθίου-Τσάγκα «*Η ασκητική της Ευεργεσίας- Το φαινόμενο των Ηπειρωτών Ευεργετών, Ζώης Καπλάνης*», έκδ. Περιφέρειας Ηπείρου, Ιωάννινα 2012.
28. Εποπτεία Δημοτικής Εκπαιδευσεως ή Ανώτερης Εκπαιδευτικής Περιφέρειας , *ό.π.* σσ . 4-10.
29. Βλ. περισσότερο στο: Στέφανου Μπέττη, *Ηπειρωτική Ευποιΐα ή Βιογραφική Συλλογή Ηπειρωτών Ευεργετών της Τουρκοκρατίας*, έκδ. Αγαθοεργών Καταστημάτων της Ιεράς Μητροπόλεως Ιωαννίνων, Ιωάννινα 1982, όπου και στοιχεία για την οργάνωση και το περιεχόμενο της βιβλιοθήκης Καπλάνη, καθώς και ολόκληρη η διαθήκη του Ευεργέτη.
30. Αναστασίου Παπασταύρου, *ό.π.*, τ. Α', σσ. 97-110.
31. Αναστασίου Παπασταύρου, *ό.π.*, τ. Β', σσ. 307-320.
32. Ένωση Γυναικών Ελλάδας-Παράρτημα Ιωαννίνων, *8 Μαρτίου Ημέρα της Γυναίκας αφιερωμένη στις Ευεργέτιδες των Ιωαννίνων*, Ιωάννινα, Μάρτιος 1996.
33. Γ. Πλατάρη-Τζίμα, *Κώδικας Διαθηκών - Μείζονες και Ελάσσονες Ευεργέτες Μετσόβου*, Τόμος Α', Β', Γ', Έκδοση Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Ιωαννίνων και Δήμου Μετσόβου, Μέτσοβο-Αθήνα, 2004.
34. Κων. Στεργιόπουλου, *ό.π.*, σ.17
35. *Διαθήκαι των Αειμνήστων Ευεργετών των Ιωαννίνων*- εκδιδόμεναι υπό της Εφορείας και της Επιτροπής επί των ελέων της πόλεως, Αθήνησιν (εκ του Τυπογραφείου των Αδελφών Περρή) 1887.
36. Δημοσίευμα του Χρ. Χρηστοβασίλη στην εφημερίδα *Φωνή της Ηπείρου*, φύλλο της 7/7/1896, με χρονολογία ανταπόκρισης από Μόχα 23/5/1896. Βλ. και Στέφανου Μπέττη, *Οι Ζωσιμάδες, ό.π.*, σσ. 337-340.

Epirus National Benefactors: A Unique altruistic Phenomenon

**M. Papaefstathiou – Tsangas, Philologist School Adviser
Dr. University of Ioannina**

Abstract

The benefaction, the noblest manifestation of human life, consists of the interest up to the personal consumption of the donor for the prosperity and happiness of the beneficiaries, who are in dire straits.

This paper focuses on the Benefaction of Epirus as well as its connection with the face of Modern Hellenism. It attempts to provide answers to the questions: What is benefaction? What are the national benefactors? What is the purpose of their benefaction? Why Epirus is called "Evandros" (country of great men)? How Epirus, barren and mountainous, revealed many national benefactors? What are the benefits of these generous men in Ioannina, Athens and other cities of Greece? Can their figures inspire our tired hearts and graft our values today? What is the phenomenon of Epirus Benefactors and how this relates to the overall development of the continent?

Investigating the case of National Benefactors we could say that it is a "transmutation" of the primary deficit materials into oversupply of high technology and spiritual civilization. This is done through the way of excess, of overcompensation, of altruism.

The National Benefactors acted in the 17th, 18th and 19th century. The areas where they lived was Venice and other Venetian cities, Moldovlachia, S. Russia, Constantinople, Asia M. and Egypt. The Benefactor of Epirus came as a supporter of the whole nation in its crucial moments. "Athens charge the optimum and beneficial embellishment at Epirus."

Indicatively mention: The establishment of Stage "Kallimarmaro" by George Averoff from Metsovo, the Academy and the Observatory by George and Simos Sina, the University of George Averof, Michael Tositsa and Nicholas Stournari. Creation of Metsovians is also the Conservatory of Athens and the Archaeological Museum (Eleni Tositsa), as well as the Averoff Prison, the battleship Averoff and the Military Academy.

John Dompolis appointed by will the Greek Government to allocate the legacy of establishing the University of Athens with the name "Kapodistrian". Konstantinos Zappas cared to create the building of the Olympic exhibition -within the context of the re-establishment of the Olympic Games, which was the life dream of Evangellos Zappas, the well known "Zappeion". The Rizarios School, the Hatzikosta Orphanage, the Arsakion school for Girls, the Gennadius Library, the Bagkeion institute, the Zappeion School for Girls, the Kaplaneios School, the Zosimaia School and even more buildings are works of Epirus benefactors, whose main concern was the Education and Regeneration of Modern Hellenism.

The parameter of local history and culture can not be ignored, including the multi-dimensional action of Epirus National Benefactors and the impulse for the development of Technology and Education and the comprehensive development of our country and especially of the arid and mountainous areas of Epirus. With their presence, whether recognized or missed as obvious, is determined what we call intangible cultural heritage, the preservation, use and dissemination of which may be an objective for educational institutions and organizations at all levels.

The large number of benefits, the amount of funds, the inconceivable size of generosity and magnanimity with simultaneous action of many gifted persons in different lengths and widths, in a wonderful situation that surprises us, with apparent miraculous results which have no equal of, create the phenomenon of National benefactors.